

MAMLAKAT IQTISODIYOTINI YUKSALTIRISHDA SUN'IY INTELLEKTNING ROLI

Hojiqulova Feruza Dona qizi
Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

Eshquvvatov Otabek Abdullayevich
Termiz davlat universiteti talabasi

***Annotatsiya:** Sun'iy intellekt (SI) jamiyatning turli jabhalarini, shu iqtisodiyotda inqilob qilish imkoniyatiga ega bo'lgan transformatsion texnologiya sifatida paydo bo'ldi. SI rivojlanishda davom etar ekan, uning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, bashorat qilish va murakkab vazifalarni avtomatlashtirish qobiliyati bilan SI tobora ko'proq iqtisodiy o'sish va rivojlanishda hal qiluvchi rol o'ynamoqda. Ushbu maqolada biz sun'iy intellektning mamlakat iqtisodiyotiga ko'p qirrali ta'sirini o'rganamiz, uning mahsuldorlik, samaradorlik, innovatsiyalar, ish o'rinlarini yaratish, iqtisodiy o'sishni boshqarish, samaradorlikni oshirish va iqtisodiy raqobatbardoshlikka qo'shgan hissalarini muhokama qilamiz.*

***Kalit so'zlar:** Sun'iy intellekt, naqshlar, tendensiyalar, kasalliklarni bashorat qilish, aqilli shaharlar, jahon iqtisodiy forumi, SI ekotizimi.*

Mahsuldorlik va samaradorlikni oshirish. Sining mamlakat iqtisodiyotiga qo'shgan asosiy hissalaridan biri uning mahsuldorlik va samaradorlikni oshirish qobiliyatidir. Muntazam va takrorlanadigan vazifalarni avtomatlashtirish orqali SI korxonalariga o'z faoliyatini soddalashtirish, xarajatlarni kamaytirish va resurslarni yanada samarali taqsimlash imkonini beradi. SI bilan ishlaydigan vositalar va tizimlar yordamida kompaniyalar Real vaqt rejimida juda ko'p ma'lumotlarni tahlil qilishlari mumkin, bu ularga tezkor qarorlar qabul qilish va jarayonlarini optimallashtirishga yordam beradi. Takroriy vazifalarni avtomatlashtirish va jarayonlarni soddalashtirish

orqali SI yanada murakkab va ijodiy ishlarga e'tibor qaratish uchun inson resurslarini bo'shatishi mumkin. Masalan, ishlab chiqarishda sun'iy intellekt bilan ishlaydigan robotlar takroriy yig'ish liniyasi vazifalarini aniqlik va tezlik bilan bajarishi mumkin, bu esa ishlab chiqarish hajmining oshishiga olib keladi.

Iqtisodiy o'sish va innovatsiyalar. SI yangi imkoniyatlarga ega bo'lgan biznes va jismoniy shaxslarga imkoniyat berish orqali innovatsiyalarni rivojlantirish imkoniyatiga ega. Shuningdek SI innovatsiyalarni rivojlantirish va yangi biznes imkoniyatlarini yaratish orqali sezilarli iqtisodiy o'sishni ta'minlashi mumkin. Mashinani o'rganish algoritmlari va bashoratli tahlillar orqali SI ulkan ma'lumotlar to'plamidan naqshlar, tendentsiyalar va tushunchalarni ochib, innovatsion g'oyalar va yechimlarni yoqishi mumkin. Bu kompaniyalarga yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqishga imkon beradi va shu bilan iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Bundan tashqari, SI mijozlarning qondirilmagan ehtiyojlarini aniqlashda, bozor tadqiqotlarini takomillashtirishda va shaxsiy tajribalarni taqdim etishda yordam berishi mumkin, bularning barchasi innovatsiya va raqobatbardoshlikni rag'batlantiradi. SI bilan ishlaydigan vositalar va texnologiyalar yordamida korxonalar rivojlanayotgan iste'molchilar talablariga javob beradigan innovatsion mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqish orqali raqobatbardosh ustunlikka ega bo'lishlari mumkin. Shuningdek, SI tadqiqot va ishlanmalardagi yutuqlarni osonlashtirishi mumkin, bu sog'liqni saqlash, transport va energetika kabi turli sohalarda yutuqlarga olib keladi. Masalan, SI algoritmlari naqshlarni aniqlash va kasalliklarni bashorat qilish uchun tibbiy ma'lumotlarni tahlil qilishi mumkin, bu esa aniqroq tashxis qo'yish va shaxsiy davolash rejalariga olib keladi. Bu nafaqat bemorlarning natijalarini yaxshilaydi, balki sog'liqni saqlash xarajatlarini ham kamaytiradi.

Shu bilan bir qatorda, SI aqlli shaharlar va infratuzilmani rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishga hissa qo'shishi mumkin. Ma'lumotlarni tahlil qilish va bashoratli modellashtirishda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalangan holda, shaharlar resurslarini taqsimlashni optimallashtirishi, transport tizimlarini yaxshilashi va umumiy shaharsozlikni yaxshilashi mumkin.

Ish o‘rinlarini yaratish va o‘zgartirish. SIning bandlikka ta’siri haqida xavotirlar mavjud va SI texnologiyalari muntazam vazifalarni avtomatlashtirganligi sababli, ba’zi ishlar eskirishi yoki jismoniy shaxslar ish bilan ta’minlanishi uchun qayta to‘ldirishni talab qilishi mumkin. Ammo, dalillar shuni ko‘rsatadiki, u yangi ish imkoniyatlarini yaratishi va mavjud rollarni o‘zgartirishi mumkin. Jahon iqtisodiy forumi 2025 tomonidan SI global miqyosda 12 million ish o‘rni yaratishini taxmin qilmoqda. Ushbu yangi rollar, birinchi navbatda, SI tizimlari bilan birga ishlashni yoki inson ijodkorligi, tanqidiy fikrlash va hissiy aqlni talab qiladigan vazifalarga e’tibor qaratishni o‘z ichiga oladi.

SI oddiy vazifalarni avtomatlashtirar ekan, ishchilarga tanqidiy fikrlash, murakkab muammolarni hal qilish va ijodkorlik kabi yuqori qiymatli faoliyatga e’tibor qaratish imkonini beradi. Ishdagi rollar va majburiyatlarning bunday o‘zgarishi ishdan qoniqishning oshishiga, ish sifatining yaxshilanishiga va ish haqining oshishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, rivojlanayotgan SI sanoati SI tadqiqotlari, dasturiy ta’minotni ishlab chiqish, ma’lumotlarni tahlil qilish va SI etikasi kabi sohalarda ish bilan ta’minlanishi mumkin.

Mehnat bozorida silliq o‘tishni ta’minlash uchun hukumatlar va tashkilotlar reskilling va upskilling dasturlariga sarmoya kiritishlari kerak. Shaxslarni SI tizimlari bilan bir qatorda ishlash uchun zarur ko‘nikmalarga ega bo‘lish orqali ular o‘zgaruvchan ish landshaftiga moslashib, yangi imkoniyatlardan foydalanishlari mumkin. Bundan tashqari, umrbod ta’lim madaniyatini rivojlantirish SI texnologiyasi rivojlanib borishi bilan shaxslarga o‘z mahoratini doimiy ravishda yangilab turish uchun juda muhimdir.

Iqtisodiy raqobatbardoshlik. SI potentsialidan foydalanadigan mamlakatlar jahon iqtisodiyotida raqobatbardosh ustunlikka ega bo‘lishlari mumkin. Sun’iy intellektni tadqiq qilish, rivojlantirish va asrab olishga sarmoya kiritish orqali xalqlar iste’dodlarni jalb qilishi, innovatsiyalarni rag‘batlantirishi va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishi mumkin. SI-ni qo‘llab-quvvatlaydigan texnologiyalar orqali kompaniyalar o‘z mahsulotlarining sifatini yaxshilashlari, bozorga chiqish vaqtini

qisqartirishlari va mijozlarning afzalliklarini chuqurroq tushunishlari mumkin. Bundan tashqari, SI avanslari yangi bozorlarni yaratishi va tarmoqlararo hamkorlik uchun imkoniyatlar ochishi mumkin, natijada iqtisodiyot yanada mustahkam va diversifikatsiyalangan bo'ladi.

Xulosa va taklif. Sun'iy intellekt samaradorlikni oshirish, mehnat bozorini o'zgartirish va innovatsiyalar orqali iqtisodiy o'sishni boshqarish orqali mamlakat iqtisodiyotini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Hosildorlik va samaradorlikni oshirishdan innovatsiyalarni rivojlantirish va ish o'rinlarini yaratishga qadar SIning hissasi juda katta va son-sanoqsiz. SIning qabul qilish va rivojlanayotgan SI ekotizimini rivojlantirish mamlakatni global iqtisodiyotda etakchi sifatida joylashtirishi mumkin. Biroq, axloqiy muammolarni hal qilish, inklyuzivlikni ta'minlash va potentsial muammolarni yumshatishda sun'iy intellektdan to'liq foyda olish uchun ishchi kuchini qayta tiklash va to'ldirishga sarmoya kiritish zarur. Hukumatlar, tashkilotlar va shaxslar SIning potentsialidan foydalanish va uning salbiy ta'sirini yumshatish uchun hamkorlik qilishlari kerak. SI rivojlanishda davom etar ekan, uning iqtisodiyotga ta'siri, shubhasiz, chuqur bo'lib, aqlli avtomatlashtirish va innovatsiyalar tomonidan boshqariladigan kelajakka yo'l ochadi.

Shuningdek, Davlat fuqarolik xizmati vakant lavozimlarining yagona ochiq portal yani argos tizimida ham sun'iy intellekt tadqiqotlari amalga oshiriladigan bo'lsa, ishga kirishda davlat xizmatchisi sifatida ishga olayotgan davlat tashkilot rahbarlarining yani, inson omilining o'rnini 90 foiz kamaygan bo'lardi, shuningdek, davlat xizmatchisi tarkibiga kiritilmagan oliy ta'lim sohasini ham ishga olish tartibini sun'iy intellekt tadqiqotlari ishlab chiqilib kiritilib suniy intellekt orqali amalga oshiriladigan bo'lsa korrupsioner holatlarga 99 foiz barham berilib, ulkan yutuqqa erishilardi.

Bu kabi yo'nalishlar ko'p jumladan, prokratura va sud tizimida ham suniy intellektning o'rnini beqiyosdir. Yani u sohalarda ham inson omilini kamaytirish kerak, bu albatta iqtisodiy o'sishning rivojlanishiga kata hissa qo'shadi va xarajatlarning tejab qolinishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Нильсон, Н. (1973). *Искусственный интеллект*. Рипол Классик.
2. Qudratullaevna, A. M., Qaxxorovna, T. G., & Eshbulovich, M. H. (2023). SUN'YIY INTELLEKT VA UNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 3(2), 65-69.
3. Zulunov, R. M. (2022). Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish. *Journal of Integrated Education and Research*, 1(6), 53-56.
4. Ясницкий, Л. Н., & Черепанов, Ф. М. (2012). Искусственный интеллект.
5. Смолин, Д. (2022). *Введение в искусственный интеллект. Конспект лекций*. Litres.
6. Winston, P. H. (1992). *Artificial intelligence*. Addison-Wesley Longman Publishing Co., Inc..
7. Russell, S. J. (2010). *Artificial intelligence a modern approach*. Pearson Education, Inc..
8. Jahon iqtisodiy forumi (www.weforum.org)
9. MIT texnologiyasini ko'rib chiqish (www.technologyreview.com)